

УДК 371.663.147.091:811.161.3 (476.6)

**ВЫХАВАЎЧЫ АСПЕКТ У ВЫКЛАДАННІ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)”**

Асіпчук А.М.

УА “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт”

г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Сутнасць выхаваўчай мэты, якая стаіць перад выкладчыкам вышэйназванага курса, заключаецца ў “выхаванні любові і павагі да мастацкага слова, духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны беларускага народа, пачуцця самапавагі і самаідэнтыфікацыі, імкнення да далейшага ўзбагачэння беларускай мовы” [1, с. 7]. Для ажыццяўлення пастаўленай мэты, на нашу думку, ад выкладчыка патрабуецца як глыбокае валоданне навуковым матэрыялам па дадзенай дысцыпліне, так і асабісты прыклад стаўлення да роднага слова, што павінна садзейнічаць фарміраванню кампетэнцыі грамадзянскасці і патрыятызму будучых спецыялістаў.

Падчас рэалізацыі выхаваўчых задач трэба ўлічваць такія негатыўныя фактары, што склаліся ў сітуацыі дзяржаўнага білінгвізму, як: а) дастаткова абмежаванае выкарыстанне беларускай мовы ў розных сферах жыцця (адукацыя, справаводства, СМІ, штодзённыя бытавыя стасункі і г. д.); б) незапатрабаванасць роднага слова пераважнай большасцю насельніцтва краіны (тут можна казаць пра невысокі прэстыж беларускай мовы ў грамадстве); в) нізкая матывацыя вывучэння беларускамоўнай тэрміналагічнай лексікі, якая фактычна не ўжываецца ў рэальнай прафесійнай дзейнасці спецыялістамі розных профіляў і інш.

У час сусветнай глабалізацыі і інтэграцыі вельмі важна не згубіць свайго нацыянальнага аблічча, непаўторнасці сярод іншых народаў і краін. Вызначальнай прыкметай любога, нават самага маленькага, народа, яго “душой” і ўмовай існавання з’яўляецца мова. Для выхавання пачуцця каштоўнасці роднага слова неабходна ў першую чаргу звярнуцца да пытання аб месцы беларускай мовы ў сям’і індаеўрапейскіх моў, а таксама аб гістарычных этапах фарміравання і развіцця беларускай мовы, падкрэсліваючы яе самабытнасць. Мэтазгодна засяродзіць увагу на асветніцкай дзейнасці Ефрасініі Полацкай, Кірылы Тураўскага, гуманістаў перыяду сярэднявечча Францішка Скарыны, Міколы Гусоўскага, Сімяона Полацкага, Мялецця Смятрыцкага, Васіля Цяпінскага, Сымона Буднага і інш., паказаць выключную ролю ў працэсе фарміравання новай беларускай літаратурнай мовы Францішка Багушэвіча, В. Дуніна-Марцінкевіча, Кастуся Каліноўскага, Яна Чачота, Яна Баршчэўскага, пазней – пэзтаў і пісьменнікаў XX – пач. XXI стст., што ўнеслі ў нацыянальную скарбонку вялікі ўклад, змагаючыся з асіміляцыйнай сваёй мовы і

нацыі. Праграмай прадугледжана ў якасці самастойнай працы і падрыхтоўка паведамленняў пра славурых суайчыннікаў, а гэта, на наш погляд, павінна садзейнічаць не толькі пашырэнню кругагляду студэнтаў і засваенню імі новых ведаў па пытаннях мовы, гісторыі, літаратуры, культуры, але і абуджэнню пацучы нацыянальнай самапавагі.

Яшчэ адзін важны момант у выхаваўчым аспекце названай дысцыпліны – зацікаўленасць студэнтаў у практычным выкарыстанні беларускай мовы. А для дасягнення такой мэты патрабуюцца вялікія намаганні і, як гаварылася вышэй, безумоўны асабісты прыклад выкладчыка. Для трывалага і правільнага маўлення неабходна цвёрдае засваенне нормаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы. "Трасянка", якая захапіла, на жаль, не толькі бытавы ўзровень, але і пісьмовыя крыніцы, стала на самой справе сродкам зносінаў нацыі, і пазбавіцца ад гэтага маўленчага гібрыду дастаткова праблематычна. У тэме "Культура маўлення" студэнты замацоўваюць такія паняцці, як правільнасць, дакладнасць, чысціня, лагічнасць, выразнасць, багацце маўлення, вучацца пазбаўляцца як у пісьмовым, так і ў вусным маўленні памылак рознага кшталту, быць уважлівымі ў выкарыстанні шырокіх магчымасцей роднай мовы. Неабходна падкрэсліць, што высокая культура маўлення – гэта адна з важнейшых частак агульнай культуры чалавека, "візітка, індэкатар яго выхавання і адукацыі" [2, с. 3], а гэта актуальна ў сучасным свеце.

Для таго, каб адчуваць "смак" роднай мовы і свабодна карыстацца ёю, неабходна мець багаты слоўнікавы запас. Пры разглядзе тэмы "Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы" мэтазгодна ў якасці ілюстрацыйнага матэрыялу (напрыклад, адназначнасці і мнагазначнасці слоў, сінаніміі, антаніміі, аманіміі, параніміі, аказіяналізмаў і г. д.) прыводзіць прыклады з мастацкіх твораў беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, што ўжо само па сабе дае выхаваўчы эфект і валодае вялікай сілай уздзеяння. Акрамя таго, пры вывучэнні спрадвечнай і запазычанай лексікі можна прапанаваць студэнтам падрыхтаваць невялікія паведамленні пра паходжанне прозвішчаў і назваў сваёй мясцовасці. Гэта праца патрабуе вывучэння краязнаўчых, этнаграфічных матэрыялаў, што таксама садзейнічае выхаванню любові да роднай зямлі, да сваёй гісторыі і мовы.

Такім чынам, дысцыпліна "Беларуская мова (прафесійная лексіка)", акрамя дыдактычнай, выконвае і выхаваўчую функцыю.

ЛІТАРАТУРА

1. Беларуская мова (прафесійная лексіка): тыповая вучэб. праграма для выш. навуч. устаноў / склад.: М.Р. Прыгодзіч, Г.І. Кулеш, Н.П. Лобань; пад рэд. М.Р. Прыгодзіча. – Мінск: РІВШ, 2008. – 28 с.
2. Бандаровіч, В.У. Стыльна па-беларуску: комплексны даведнік па культуры маўлення / В.У. Бандаровіч. – Мінск: Пачатковая школа, 2013. – 64 с.